

کنفرانس آناپولیس: ریشه‌ها و چشم‌اندازها

اشاره

کنفرانس صلح آناپولیس در روز سه‌شنبه ۶ آذر ۱۳۸۶ برگزار شد و در آن رهبران نزدیک به چهل کشور جهان شرکت کردند. نتیجه اعلام شده و مورد انتظار کنفرانس عبارت بود از توافق نخست‌وزیر اسرائیل و رئیس‌جمهور خودگردان فلسطینی برای تشکیل یک کمیته راهبر با عضویت روسای هیأت‌های دو طرف جهت تنظیم یک طرح کاری برای حل و فصل همه‌مسائل باقیمانده میان آنها. مطلب زیر نگاهی دارد به ابعاد مختلف این کنفرانس و پیامدها و نتایج احتمالی آن که در میزگردی توسط کارشناسان در مرکز مطالعات خاورمیانه بررسی شده است.

خلاصه دیدگاه‌های کارشناسان

۱. اسرائیلی‌ها تغییرات سرزمینی در مرزهای ۱۹۶۷ را لازمه تحقق مرزهای امن برای اسرائیل می‌دانند، ولی جامعه بین‌المللی این موضوع را برپایه قطعنامه‌های ۲۴۲ و ۳۳۸ سازمان ملل می‌داند و تا امروز هم اسرائیلی‌ها بر آن پافشاری کرده‌اند و این مهمترین مانع اجرای قطعنامه‌های فوق است.

♦ اسرائیل شناسی - آمریکا شناسی

۲. در شرایط کنونی منطقه ای و بین المللی منافع آمریکا در این است که دولت مستقل فلسطینی تشکیل شود و کنفرانس آنابولیس نشانه ای است از این منافع.
۳. اسرائیل مخالف وجود ارتش فلسطینی بوده و صرفاً با وجود نیروی پلیس فلسطینی برای تأمین نظم داخلی موافق است.
۳. استراتژی کلان اسرائیل در برخورد با مسئله صلح عبارت است از خرد کردن موضوع و نتیجه گیری پله پله یا تدریجی؛ در قالب این استراتژی بعد از خرد کردن هر مسئله وارد مذاکره در مورد آن شده و کوتاه آمدن خود را امتیازی جلوه می دهد که به طرف فلسطینی داده و در برابر این موضوع از آمریکا امتیازات (سیاسی، نظامی) می گیرد.
۵. در شرایط کنونی اسرائیلی ها بیشتر از غزه روی کرانه باختری و گرفتن امتیازات سرزمینی در آن و ایجاد تغییرات مرزی به نفع اسرائیل متمرکز شده اند. یعنی ممکن است در ازای پذیرش تغییرات مرزی در کرانه باختری از سوی فلسطینی ها و اعراب حاضر به دادن امتیازاتی در غزه بوده و آن را بزرگ نمایی کنند.
۶. در مورد بیت المقدس ممکن است در طرح کاری (که قرار است در آینده تنظیم شود) نوعی حاکمیت اشتراکی بین طرف فلسطینی و اسرائیلی پیشنهاد شود.
۷. حتی در صورت تشکیل دولت - کشور فلسطینی مستقل، اسرائیل از نظر امنیتی حق دخالت نظامی در آن را برای خود محفوظ نگه خواهد داشت. رفتار اسرائیل در غزه پس از خروج از آن نیز این نکته را اثبات می کند.
۸. مشکل اصلی در کنفرانس های صلح نه توافق بلکه اجرای عملی توافق ها بوده است. در مورد کنفرانس آنابولیس هم این نکته صادق است.
۹. برخلاف مقامات خودگردان فتح، جنبشهای اسلامی؛ مقاومت را راه اصلی مسئله فلسطین می دانند. جنبش های اسلامی هر چند با شیوه های مختلف همگی آمریکا و اسرائیل را متحد همدیگر دانسته و قایل به مبارزه با آنها می باشند.
۱۰. در شرایط کنونی امکان اینکه مخالفت با کنفرانس آنابولیس منجر به ظهور انتفاضه سوم در سرزمین های اشغالی شود کم است، اما به طور کامل منتفی نیست.

۱۱. نگاه بسیاری از کشورهای عرب به کنفرانس آنابولیس از منظر منافع مالی است. یعنی با وجود مخالفت آنها با اسرائیل و باور به موثر بودن چنین کنفرانس‌هایی، هر کدام از کشورها برای تأمین منافع ملی در آن شرکت می‌کنند و این نکته از نظر تحلیلی بسیار مهم است. از دهه ۱۹۷۰ به این طرف در جهان عرب منافع ملی عموماً مقدم بر منافع جمعی اعراب تلقی می‌شود.

۱۲. تفکر مرسوم و موجود در میان رهبران عرب در مورد مقابله با اسرائیل این است که اعراب ۴۰-۳۰ سال وقت لازم دارند تا به آن حد از توانایی نظامی، فنی و اقتصادی برسند که بتوانند اسرائیل را وادار به پذیرش خواست‌های خود بکنند.

۱۳. آمریکا در برگزاری کنفرانس آنابولیس صرفاً به دنبال حل مسئله فلسطین نیست، آن هم در شرایطی که احتمال اجرای توافقات کنفرانس بسیار کم است. هدف اصلی آمریکا را باید در ایجاد شرایط مطلوب برای تحقق منافع منطقه‌ای این کشور در خاورمیانه از طریق برگزاری چنین کنفرانس‌هایی جست و جو کرد.

۱۴. یکی از دلایل تردید کشورهای عرب برای اتخاذ مواضع تند در برابر حماس مخالفت‌های شدید مردمی با این نوع مواضع است.

۱۵. یکی از دلایل اصرار آمریکا بر تشکیل کنفرانس آنابولیس مشکلات آن در عراق می‌باشد. آمریکا امیدوار است از طریق این کنفرانس به حل بخشی از مشکلات خود در عراق کمک کند.

۱۶. انگیزه شخصی جورج بوش برای به یادگار گذاشتن میراثی از خود و نیز انگیزه خانم رایس برای کسب پیروزی در برابر افراطیون کاخ سفید از دیگر دلایل اصرار آمریکا بر برگزاری کنفرانس آنابولیس محسوب می‌شود.

۱۷. کاهش تنش در روابط آمریکا با اروپا به دولت بوش فرصت داده است تا با فراغت خاطر بیشتری موضوع فلسطین را دنبال کند.

۱۸. خروج اسرائیل از لبنان، غزه و حتی کرانه باختری و بلندبهای جولان به نفع منافع ملی جمهوری اسلامی ایران است، چون تضادهای درونی را در اسرائیل تشدید می‌کند.

۱۹. برگزاری کنفرانس حمایت از مردم فلسطین در استانبول واقعه بسیار مهمی است و نشان می‌دهد رویکرد جمهوری اسلامی ایران در منطقه با اقبال مواجه شده و تنها نیست.

۲۰. محور اقدامات و سیاستهای جمهوری اسلامی ایران در برابر مسئله فلسطین باید مردم فلسطین باشند و جمهوری اسلامی ایران باید از تصمیم آنها حمایت کند.

۲۱. فرانسه در کنفرانس آناپولیس تلاش کرد تا نقش محوری بیابد. به همین دلیل کنفرانس بعدی برای کشورهای کمک کننده در پاریس برگزار می‌شود. توجه به نقش فرانسه و سارکوزی توصیه می‌شود.

۲۲. اهداف آمریکا از برگزاری کنفرانس آناپولیس را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد:

- نزدیک تر کردن اعراب به اسرائیل و تلاش برای برقراری روابط رسمی میان آنها و به ویژه اسرائیل و کشورهای حاشیه خلیج فارس؛

- جلب حمایت اعراب برای برخورد احتمالی آمریکا با ایران؛

- مدیریت و کاهش تنش در منطقه در صورت برخورد آمریکا با ایران؛

- تضعیف حماس از طریق طرح تشکیل دولت مستقل فلسطینی؛

- تضعیف محور مخالف آمریکا در منطقه یعنی محور ایران-سوریه- حزب الله-

حماس؛

- تضعیف موقعیت ایران و سوریه در لبنان؛

- تقویت موقعیت جمهوری خواهان در داخل آمریکا؛

- جلب حمایت اعراب در مسئله عراق؛

۲۳. هفت دلیل وجود دارد که احتمال شکست کنفرانس صلح آناپولیس را تقویت

می‌کند:

- موقعیت ضعیف داخلی ایهود المرت و محمود عباس؛

- عدم تمایل عربستان و مصر به ایفای نقش جدی در کنفرانس؛

- عدم تمایل سوریه به پذیرش نتایج کنفرانس، اگر این نتایج فاقد راه حلی در مورد

تپه‌های جولان باشد؛

- عدم حضور ایران و حماس در کنفرانس؛
 - استمرار بی‌اعتمادی به آمریکا در منطقه و جهان عرب؛
 - خواست‌های متفاوت اسرائیلی‌ها و فلسطینی‌ها از کنفرانس؛
 - عدم حمایت قوی نوحافظه کاران آمریکا از کنفرانس.
۲۴. پیامدهای احتمالی کنفرانس بر موقعیت ایران در منطقه را می‌توان در موارد زیر

خلاصه کرد:

- تضعیف موقعیت حامیان ایران در منطقه؛
- احتمال شکاف در محور ایران و سوریه؛
- همراهی اعراب میانه‌رو با آمریکا علیه ایران؛
- با ثبات نشان دادن منطقه جهت برخورد احتمالی آمریکا با ایران؛
- تلاش برای خارج کردن اسرائیل از انزوای منطقه‌ای.